

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И МОЛОДЕЖИ РЕСПУБЛИКИ КРЫМ
Государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования
Республики Крым
«Крымский инженерно-педагогический университет имени Февзи Якубова»
(ГБОУВО РК КИПУ имени Февзи Якубова)

Кафедра украинской филологии

СОГЛАСОВАНО

Руководитель ОПОП

 И.В. Шацкий

«22» июля 2021 г.

УТВЕРЖДАЮ

Заведующий кафедрой

 Н.Ф. Грозьян

«22» июля 2021 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА ДИСЦИПЛИНЫ

Б1.В.07 «История украинского литературного языка»

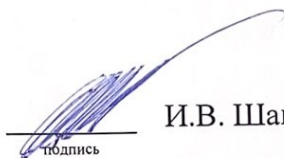
направление подготовки 45.03.01 Филология
профиль подготовки «Преподавание филологических дисциплин (английский язык и литература, украинский язык и литература)»

факультет филологический

Симферополь, 2021

Рабочая программа дисциплины Б1.В.07 «История украинского литературного языка» для бакалавров направления подготовки 45.03.01 Филология. Профиль «Преподавание филологических дисциплин (английский язык и литература, украинский язык и литература)» составлена на основании ФГОС ВО, утвержденного приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 07.08.2014 № 947.

Составитель
рабочей программы

подпись

И.В. Шацкий, доцент

Рабочая программа рассмотрена и одобрена на заседании кафедры украинской филологии

от 11 июля 20 21 г., протокол № 13

Заведующий кафедрой

подпись Н.Ф. Грозян

Рабочая программа рассмотрена и одобрена на заседании УМК филологического факультета

от 22 июля 20 21 г., протокол № 10

Председатель УМК

подпись Н.Ф. Грозян

1.Рабочая программа дисциплины Б1.В.07 «История украинского литературного языка» для бакалавриата направления подготовки 45.03.01 Филология, профиль подготовки «Преподавание филологических дисциплин (английский язык и литература, украинский язык и литература)» .

2.Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с планируемыми результатами освоения образовательной программы

2.1. Цель и задачи изучения дисциплины (модуля)

Цель дисциплины (модуля):

– завершение целостного представления о происхождении, этапах развития и культурно-исторических условиях функционирования украинского литературного языка во всем его жанрово-стилистическом многообразии.

Учебные задачи дисциплины (модуля):

– изучить стилистическую историю украинского литературного языка. Дать представление об основных закономерностях формирования функциональных разновидностей украинского литературного языка на разных этапах его развития в донациональный и национальный периоды.

– изучить основной категориальный аппарат, используемый при анализе диахронических процессов в украинском литературном языке.

– осмыслить связь истории украинского литературного языка с другими лингвистическими дисциплинами исторического цикла и подвести итоги всему изученному студентом в курсах исторической грамматики, диалектологии, старославянского языка.

– сформировать навык свободного чтения и понимания древнерусских текстов, умение производить поуровневый и комплексный стилистический анализ текстов письменных памятников разных жанров и эпох, а также умение делать обобщения на основе анализа.

2.2. Планируемые результаты освоения дисциплины

Процесс изучения дисциплины Б1.В.07 «История украинского литературного языка» направлен на формирование следующих компетенций:

ОПК-1 - способностью демонстрировать представление об истории, современном состоянии и перспективах развития филологии в целом и ее конкретной (профильной) области

ПК-1 - способностью применять полученные знания в области теории и истории основного изучаемого языка (языков) и литературы (литератур), теории коммуникации, филологического анализа и интерпретации текста в собственной научно-исследовательской деятельности

ПК-3 - владением навыками подготовки научных обзоров, аннотаций, составления рефератов и библиографий по тематике проводимых исследований, приемами библиографического описания; знание основных библиографических источников и поисковых систем

В результате изучения дисциплины студент должен:

Знать:

- теоретический материал в объеме учебной программы по данному курсу;
- основные различия между книжно-славянским и народно-литературным типами литературного языка в донациональную эпоху развития украинского литературного языка;
- основные изменения украинского литературного языка на различных этапах его истории и на разных уровнях языковой системы.

Уметь:

- оперировать базовыми теоретическими понятиями дисциплины;
- описывать языковую ситуацию в конкретный исторический период;
- подтверждать теоретические положения анализом конкретного

Владеть:

- способностью демонстрировать представление об истории, современном состоянии и перспективах развития украинского языка
- способностью применять полученные знания в области истории украинского литературного языка
- навыками лингвостилистического анализа текстов украинской письменности XI–XIX вв.

3. Место дисциплины в структуре ОПОП.

Дисциплина Б1.В.07 «История украинского литературного языка» относится к дисциплинам вариативной части учебного плана.

4. Объем дисциплины (модуля)

(в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся)

Семестр	Общее кол-во часов	кол-во зач. единиц	Контактные часы						СР	Контроль (время на контроль)
			Всего	лек	лаб. зан.	прак. т.зан.	сем. зан.	ИЗ		
5	108	3	50	24		26			31	Экз (27 ч.)
Итого по ОФО	108	3	50	24		26			31	27
7	108	3	8	4		4			91	Экз (9 ч.)
Итого по ЗФО	108	3	8	4		4			91	9

5. Содержание дисциплины (модуля) (структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических или астрономических часов и видов учебных занятий)

Наименование тем (разделов, модулей)	Количество часов														Форма текущего контроля	
	очная форма							заочная форма								
	Всего	в том, числе						Всего	в том, числе							
		л	лаб	пр	сем	ИЗ	СР		л	лаб	пр	сем	ИЗ	СР		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Тема 1. Вступ. Джерела вивчення історії української літературної мови. Походження української мови	7	2		2			3	3							3	устный опрос
Тема 2. Українська мова другої половини половини IX– XI ст.	7	2		2			3	8							8	устный опрос
Тема 3. Пам'ятки періоду Київської Русі. Мовна ситуація в Київській Русі	7	2		2			3	8							8	устный опрос
Тема 4. Зміни в літературній мові (XII – перша половина XIV ст.)	7	2		2			3	8							8	устный опрос
Тема 5. Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV-XVII ст.). Литовсько-польська доба (1350-1650)	7	2		2			3	12	2		2				8	устный опрос
Тема 6. Мова пам'яток XIV-XVI ст.	7	2		2			3	12	2		2				8	устный опрос
Тема 7. Перші вищі школи в Україні. Перші граматики та словники	7	2		2			3	8							8	устный опрос

Тема 8. Мова пам'яток XVI-XVII ст.	6	2		2			2	8					8	устный опрос
Тема 9. Формування української літературної мови на народнорозмовній основі. Козацька доба (1648-1780)	6	2		2			2	8					8	устный опрос
Тема 10. Становлення української літературної мови на загальнонародній основі. Нова українська літературна мова (кінець XVIII - 40-ві рр. XIX ст.)	6	2		2			2	8					8	устный опрос
Тема 11. Розвиток української літературної мови в кінці XIX – на початку XX ст. Доба нової державності української мови	6	2		2			2	8					8	устный опрос
Тема 12. Розвиток української літературної мови у XX ст.	8	2		4			2	8					8	устный опрос
Всього часів за 5 /7 семестр	81	24		26			31	99	4		4		91	
Форма пром. контролю	Екзамен - 27 ч.							Екзамен - 9 ч.						
Всього часів дисципліні	81	24		26			31	99	4		4		91	
часів на контроль	27							9						

5. 1. Тематический план лекций

№ лекції	Тема заняття и вопросы лекції	Форма проведення (актив., интерак.)	Кількість годин	
			ОФО	ЗФО
1.	<p>Тема 1. Вступ. Джерела вивчення історії української літературної мови. Походження української мови</p> <p><i>Основные вопросы:</i></p> <p>Зміст термінів писемна мова, писемно-літературна мова, літературна мова, народна(етнічна) мова.</p> <p>Розмежування понять літературна мова, мова художньої літератури, загальнонародна мова, діалектна мова.</p> <p>Історичні зв'язки української літературної мови з іншими слов'янськими літературними мовами (білоруською, російською, польською). Роль білоруської, російської і польської мов у розвитку української літературної мови.</p> <p>Періодизація історії української літературної мови</p> <p>Критерії періодизації (різні трактування періодизації вченими-лінгвістами, такими, як Григорій Левченко, Михайло Жовтобрюх, Павло Плющ, Іван Ющук, Григорій Півторак, Олекса Горбач, Юрій Шевельов та ін.).</p> <p>Джерела вивчення історії української літературної мови.</p>	Акт.	2	
2.	<p>Тема 2. Українська мова другої половини половини IX– XI ст.</p> <p><i>Основные вопросы:</i></p> <p>Фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості старослов'янської</p> <p>Вплив старослов'янської мови на розвиток української літературної мови (загальний огляд).</p> <p>Рукописні історичні пам'ятки IX – XI ст.</p>	Акт.	2	
3.	<p>Тема 3. Пам'ятки періоду Київської Русі.</p> <p>Мовна ситуація в Київській Русі</p> <p><i>Основные вопросы:</i></p>	Акт.	2	

	<p>Рукописні історичні пам'ятки XI – XIII ст. Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних Загальна характеристика мовної ситуації в Київській Русі.</p>			
4.	<p>Тема 4. Зміни в літературній мові (XII – перша половина XIV ст.) <i>Основные вопросы:</i> Доля українців після розпаду Київської Русі. Захоплення українських земель Литвою і Польщею. Мовна ситуація. Утворення (XIVст.) Молдавської держави, у складі якої опинилися Галичина й Буковина. Мовні процеси на цих територіях.</p>	Акт.	2	
5.	<p>Тема 5. Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV-XVII ст.). Литовсько-польська доба (1350-1650) <i>Основные вопросы:</i> Літературні мови XIV-перша пол. XVст. Слов'яноноруська (церковнослов'янсь-ка) і руська (українська ділова) мови, їхні функції. Ствердження державності „руської” мови у другому виданні „Литовського статуту”.</p>	Акт.	2	2
6.	<p>Тема 6. Мова пам'яток XIV-XVI ст. <i>Основные вопросы:</i> „Судебник” Казимира Ягайловича (1468). Особливості мови українських грамот XIV-XVIст.</p>	Акт.	2	2
7.	<p>Тема 7. Перші вищі школи в Україні. Перші граматики та словники <i>Основные вопросы:</i> Виникнення братських шкіл (кінець XVI ст.), складання для них церковнослов'янських граматик, створених за греко-латинськими зразками</p>	Акт.	2	

	<p>Спроба Івана Ужевича скласти граматику ділової української мови на південно-західній українській основі (рукописна „Грамматика словенская” (1643,1645), популяризація і зміцнення позицій української літературно-писемної мови.</p> <p>Лексикографічні описи церковнослов'янської мови з українськими тлумаченнями</p>			
8.	<p>Тема 8. Мова пам'яток XVI-XVII ст.</p> <p><i>Основные вопросы:</i></p> <p>Мова актово-урядових документів XVI-XVIIст.</p> <p>Мова українських літописів першої половини XVII ст.</p>	Акт.	2	
9.	<p>Тема 9. Формування української літературної мови на народнорозмовній основі. Козацька доба (1648-1780)</p> <p><i>Основные вопросы:</i></p> <p>Стилістична строкатість літературної мови XVIIст. – першої половини XVIII ст.</p> <p>Особливості ділової мови другої половини XVII – початку XVIII ст.</p> <p>Характерні особливості мови „Синопису” І.Гізеля, літописів Самовидця, Самійла Величка, Григорія Граб'янки</p>	Акт.	2	
10.	<p>Тема 10. Становлення української літературної мови на загальнонародній основі. Нова українська літературна мова (кінець XVIII - 40-ві рр. XIX ст.)</p> <p><i>Основные вопросы:</i></p> <p>Мова художньої літератури та публіцистики кінця XVIII ст.</p> <p>Мова віршів Івана Некрашевича.</p> <p>Мовотворчість видатного українського філософа, просвітителя, письменника Григорія Сковороди.</p> <p>Формування української літературної мови, побудованої на народній основі.</p>	Акт.	2	

	Народна основа мови творів І.Котляревського. Мовотворчість Т.Шевченка, його погляди на художнє слово.			
11.	<p>Тема 11. Розвиток української літературної мови в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Доба нової державності української мови</p> <p><i>Основные вопросы:</i></p> <p>Загальна характеристика розвитку української літературної мови другої половини ХІХ – початку ХХ ст.</p> <p>Роль І.Нечуя-Левицького в історії української літературної мови.</p> <p>Панас Мирний про історію літературної мови і шляхи розвитку української літературної мови.</p> <p>Мовні позиції та мовотворча діяльність Бориса Грінченка.</p> <p>Боротьба Івана Франка за єдину українську літературну мову.</p> <p>Значення мовотворчості Лесі Українки для розвитку української літературної мови.</p>	Акт.	2	
12.	<p>Тема 12. Розвиток української літературної мови у ХХ ст.</p> <p><i>Основные вопросы:</i></p> <p>Українська літературна мова за радянських часів</p> <p>Найважливіші граматики української мови цього періоду</p> <p>Найважливіші словники радянської доби.</p> <p>Доба нової державності української мови.</p> <p>Закон про мови в УРСР (1989 р.). Конституція України (1996р.) про мову (стаття 10).</p>	Акт.	2	
	Итого		24	4

5. 2. Тэмы практычных занятых

№ занятых	Наіменаванне практычнага занятых	Форма правядзення (актыв., інтэрак.)	Колькасць гадзін	
			ОФО	ЗФО
1.	Тэма 1. Вступ. Джерела вивчення історії україньскої літаратурної мовы. Походження україньскої мовы	Акт.	2	
2.	Тэма 2. Україньска мовы другої паловыны паловыны ІХ–ХІ ст.	Акт.	2	
3.	Тэма 3. Пам’яткы перыяду Кііньскої Русі. Мовна сытуацыя в Кііньскої Русі	Акт.	2	
4.	Тэма 4. Зміны в літаратурній мові (ХІІ – перша паловыны ХІV ст.)	Акт.	2	
5.	Тэма 5. Середньоукраїньска літаратурна мовы (середына ХІV-ХVІІ ст.). Літовсько-польска доба (1350-1650)	Акт.	2	2
6.	Тэма 6. Мовы пам’яток ХІV-ХVІ ст.	Акт.	2	2
7.	Тэма 7. Перші выщі школы в Україні. Перші граматыкы та словныкы	Акт.	2	
8.	Тэма 8. Мовы пам’яток ХVІ-ХVІІ ст.	Акт.	2	
9.	Тэма 9. Формування україньскої літаратурної мовы на народнорозмовній аснові. Козацька доба (1648-1780)	Акт.	2	
10.	Тэма 10. Становлення україньскої літаратурної мовы на загальнанародній аснові. Нова україньска літаратурна мовы (кінець ХVІІІ - 40-ві рр. ХІХ ст.)	Акт.	2	

11.	Тема 11. Розвиток української літературної мови в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Доба нової державності української мови	Акт.	2	
12.	Тема 12. Розвиток української літературної мови у ХХ ст.	Акт.	4	
Итого			26	4

5. 3. Темы семинарских занятий

(не предусмотрены учебным планом)

5. 4. Перечень лабораторных работ

(не предусмотрено учебным планом)

5. 5. Темы индивидуальных занятий

(не предусмотрено учебным планом)

6. Перечень учебно-методического обеспечения для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

Самостоятельная работа по данной дисциплине включает такие формы работы как: работа с базовым конспектом; подготовка к устному опросу; подготовка к экзамену.

6.1. Содержание самостоятельной работы студентов по дисциплине (модулю)

№	Наименование тем и вопросы, выносимые на самостоятельную работу	Форма СР	Кол-во часов	
			ОФО	ЗФО
1	Тема 1. Вступ. Джерела вивчення історії української літературної мови. Походження української мови Основные вопросы: Історичні зв'язки української літературної мови з іншими слов'янськими літературними мовами (білоруською, російською, польською). Роль білоруської, російської і польської мов у розвитку української літературної мови.	підготовка к устному опросу	3	3

	<p>Періодизація історії української літературної мови</p> <p>Критерії періодизації (різні трактування періодизації вченими-лінгвістами, такими, як Григорій Левченко, Михайло Жовтобрюх, Павло Плющ, Іван Ющук, Григорій Півторак, Олекса Горбач, Юрій Шевельов та ін.).</p> <p>Джерела вивчення історії української літературної мови.</p>			
2	<p>Тема 2. Українська мова другої половини половини IX– XI ст.</p> <p>Основные вопросы:</p> <p>Фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості старослов'янської</p> <p>Вплив старослов'янської мови на розвиток української літературної мови (загальний огляд).</p> <p>Рукописні історичні пам'ятки IX – XI ст.</p>	<p>подготовка к устному опросу</p>	3	8
3	<p>Тема 3. Пам'ятки періоду Київської Русі.</p> <p>Мовна ситуація в Київській Русі</p> <p>Основные вопросы:</p> <p>Рукописні історичні пам'ятки XI – XIII ст.</p> <p>Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах (багатство стилів і жанрів):</p> <ul style="list-style-type: none"> - науково-юридична і канцелярсько-ділова сфери („Руська правда”, - грамоти з різних територій Київської Русі, договори руських князів з іншими народами); - літописна література („Повість минулих літ”, „Галицько-Волинський літопис”); - художня спадщина („Слово о полку Ігоревім”); 	<p>подготовка к устному опросу</p>	3	8

	Загальна характеристика мовної ситуації в Київській Русі. Висвітлення цього питання в працях визначних українських учених (Олекса Горбач, Степан Смаль-Стоцький, Агатангел Кримський, Іларіон Свенціцький, Іван Огієнко, Юрій Шевельов, Євген Тимченко, Леонід Булаховський, Василь Німчук, Григорій Півторак, Іван Ющук).			
4	Тема 4. Зміни в літературній мові (XII – перша половина XIV ст.) Основные вопросы: Доля українців після розпаду Київської Русі. Захоплення українських земель Литвою і Польщею. Мовна ситуація. Утворення (XIVст.) Молдавської держави, у складі якої опинилися Галичина й Буковина. Мовні процеси на цих територіях.	підготовка к устному опросу	3	8
5	Тема 5. Середньоукраїнська літературна мова (середина XIV-XVII ст.). Литовсько-польська доба (1350-1650) Основные вопросы: Літературні мови XIV-перша пол. XVст. Слов'яноруська (церковнослов'янсь-ка) і руська (українська ділова) мови, їхні функції. Ствердження державності „руської” мови у другому виданні „Литовського статуту”.	підготовка к устному опросу	3	8
6	Тема 6. Мова пам'яток XIV-XVI ст. Основные вопросы: „Судебник” Казимира Ягайловича (1468). Особливості мови українських грамот XIV-XVIст., близькість її до розмовного мовлення. Діалектні риси в мові грамот. Наявність у мові грамот архаїчних, книжних огласовок і форм поряд із огласовками й формами живої розмовної мови	підготовка к устному опросу	3	8
7	Тема 7. Перші вищі школи в Україні. Перші граматики та словники Основные вопросы:	підготовка к устному опросу	3	8

	<p>Виникнення братських шкіл (кінець XVI ст.), складання для них церковнослов'янських граматики, створених за греко-латинськими зразками: „Грамматика словенска язика...” (1586), „Грамматика доброглаголиваго еллинословенского языка” (1591”), „Грамматика словенская” Лаврентія Зизанія (1596), „Грамматика словенския правильное синтагма” Мелетія Смотрицького (1619), Кам'янецька (1638).</p> <p>Спроба Івана Ужевича скласти граматику ділової української мови на південно-західній українській основі (рукописна „Грамматика словенская” (1643,1645), популяризація і зміцнення позицій української літературно-писемної мови.</p> <p>Лексикографічні описи церковнослов'янської мови з українськими тлумаченнями („Лексис...” Лаврентія Зизанія (1596), „Лексисъ съ толкованіємъ словенскихъ мовъ просто” невідомого автора, „Лексыконъ словеноросский..” Памва Беринди (1627), „Синоныма славенороська” (XVIIст.); латино-слов'янські словники (Є.Славинецького, А.Корецького- Сатановського (бл. 1642).</p>			
8	<p>Тема 8. Мова пам'яток XVI-XVII ст.</p> <p>Основные вопросы:</p> <p>Мова актово-урядових документів XVI-XVIIст. (зокрема так званих „городських книг”).</p> <p>Мова українських літописів першої половини XVII ст. – Львівського, 2-го Київського та Густинського.</p>	подготовка к устному опросу	2	8
9	<p>Тема 9. Формування української літературної мови на народнорозмовній основі. Козацька доба (1648-1780)</p> <p>Основные вопросы:</p> <p>Стилістична строкатість літературної мови XVIIст. – першої половини XVIII ст.</p> <p>Відсутність твердих усталених норм у межах окремих типів мови.</p>	подготовка к устному опросу	2	8

	<p>Особливості ділової мови другої половини XVII – початку XVIII ст. (листування гетьманської й полкових канцелярій; листування канцелярії Запорозької Січі; акти полтавського й інших „городових урядів”; закарпатський „Урбар” 1771-1774рр.; галицька „Книжиця для господарства” 1768 та ін.);</p> <p>Характерні особливості мови „Синопису” І.Гізеля, літописів Самовидця, Самійла Величка, Григорія Граб'янки</p>			
10	<p>Тема 10. Становлення української літературної мови на загальнонародній основі. Нова українська літературна мова (кінець XVIII - 40-ві рр. XIX ст.)</p> <p>Основные вопросы: Мова художньої літератури та публіцистики кінця XVIII ст.: шкільних драм, інтермедій, різдвяних і великодніх віршів, ліричних, пародійно-травестійних і сатиричних віршів мандрівних дяків.</p> <p>Боротьба в Галичині за літературну мову на народній основі („Русалка Дністровая”).</p> <p>Розвиток української літературної мови в період від І.Котляревського до Т.Шевченка.</p> <p>Полеміка навколо питання про право на існування літератури, писаною народною українською мовою.</p>	<p>підготовка к устному опросу</p>	2	8
11	<p>Тема 11. Розвиток української літературної мови в кінці XIX – на початку XX ст. Доба нової державності української мови</p> <p>Основные вопросы: Українська мова в науковій і художній діяльності Михайла Грушевського.</p> <p>Агатангел Кримський як історик української літературної мови.</p> <p>Граматики й словники другої половини XIX –початку XX ст.</p>	<p>підготовка к устному опросу</p>	2	8

12	<p>Тема 12. Розвиток української літературної мови у ХХ ст.</p> <p>Основные вопросы:</p> <p>Найважливіші граматики української мови: „Сучасна українська літературна мова” за ред. Л.А.Булаховського у двох томах (1952); „Курс сучасної української літературної мови” (Б.М.Кулика і М.А. Жовтобрюха, у двох частинах); „Сучасна українська літературна мова” за ред. І.К.Білодіда у п'яти томах.</p> <p>Підручники з української мови для вищих навчальних закладів і шкіл.</p> <p>Доба нової державності української мови. Закон про мови в УРСР (1989 р.). Конституція України (1996р.) про мову (стаття 10).</p>	подготовка к устному опросу	2	8
Итого			31	91

7. Фонд оценочных средств для проведения промежуточной аттестации обучающихся по дисциплине (модулю)

7.1. Перечень компетенций с указанием этапов их формирования в процессе освоения образовательной программы

Дескрипторы	Компетенции	Оценочные средства
ОПК-1		
Знать	теоретический материал в объеме учебной программы по данному курсу	устный опрос
Уметь	оперировать базовыми теоретическими понятиями дисциплины	устный опрос
Владеть	способностью демонстрировать представление об истории, современном состоянии и перспективах развития украинского языка	экзамен
ПК-1		

Знать	основные различия между книжно-славянским и народно-литературным типами литературного языка в донациональную эпоху развития украинского литературного языка	устный опрос
Уметь	описывать языковую ситуацию в конкретный исторический период	устный опрос
Владеть	навыками лингвостилистического анализа текстов украинской письменности XI–XIX вв.	экзамен
ПК-3		
Знать	основные изменения украинского литературного языка на различных этапах его истории и на разных уровнях языковой системы.	устный опрос
Уметь	подтверждать теоретические положения анализом конкретного произведения.	устный опрос
Владеть	способностью применять полученные знания в области истории украинского литературного языка	экзамен

7.2. Описание показателей и критериев оценивания компетенций на различных этапах их формирования, описание шкал оценивания

Оценочные средства	Уровни сформированности компетенции			
	Компетентность несформирована	Базовый уровень компетентности	Достаточный уровень компетентности	Высокий уровень компетентности

устный опрос	Студент владеет учебным материалом поверхностно, фрагментарно либо вовсе не владеет, не может делать выводы, обобщения теоретического материала, а также применять полученные знания в процессе выполнения практических заданий; выявляет низкий или неудовлетворительный уровень орфографической и пунктуационной грамотности.	Студент владеет учебным теоретическим материалом на репродуктивном уровне или лишь частью учебного материала, не может сделать самостоятельные выводы, обобщения, а также применять в практической деятельности приобретенные теоретические знания. Дан ответ лишь на часть вопроса, что указывает на неполные знания студента.	Студент владеет учебным теоретическим материалом, анализирует материал, усвоенный на практических занятиях, но не всегда умеет делать выводы и обобщения, применять полученные знания в процессе выполнения практических заданий. Дал правильные, но неполные ответы. Имеющиеся незначительные нарушения	Студент свободно владеет учебным теоретическим материалом, умеет делать самостоятельные обобщения, выводы, аргументированно, приводя примеры, выражает свои мысли, творчески подходит к выполнению коллективных (групповых), индивидуальных заданий. Дал правильные и полные ответы
экзамен	Не раскрыт полностью ни один теоретический вопрос, практическое задание не выполнено или выполнено с грубыми ошибками	Теоретические вопросы раскрыты с замечаниями, однако логика соблюдена. Практическое задание выполнено, но с замечаниями: намечен ход выполнения, однако не полностью раскрыты возможности выполнения	Задания выполнены с несущественным и замечаниями	Задания выполнены полностью, без замечаний

7.3. Типовые контрольные задания или иные материалы, необходимые для оценки знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций в процессе освоения образовательной программы

7.3.1. Примерные вопросы для устного опроса

- 1.Зміст термінів писемна мова, писемно-літературна мова, літературна мова, народна(етнічна) мова.
- 2.Розмежування понять літературна мова, мова художньої літератури, загальнонародна мова, діалектна мова.
- 3.Історичні зв'язки української літературної мови з іншими слов'янськими літературними мовами (білоруською, російською, польською). Роль білоруської, російської і польської мов у розвитку української літературної мови.
- 4.Періодизація історії української літературної мови. Критерії періодизації (різні трактування періодизації вченими-лінгвістами, такими, як Григорій Левченко, Михайло Жовтобрюх, Павло Плющ, Іван Ющук, Григорій Півторак, Олекса Горбач, Юрій Шевельов та ін.).
- 5.Джерела вивчення історії української літературної мови.
- 6.Фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості старослов'янської мови
- 7.Вплив старослов'янської мови на розвиток української літературної мови (загальний огляд).
- 8.Рукописні історичні пам'ятки IX – XI ст.
- 9.Рукописні історичні пам'ятки XI – XIII ст.
- 10.Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах.

7.3.2. Вопросы к экзамену

- 1.Зміст термінів писемна мова, писемно-літературна мова, літературна мова, народна(етнічна) мова.
- 2.Розмежування понять літературна мова, мова художньої літератури, загальнонародна мова, діалектна мова.
- 3.Історичні зв'язки української літературної мови з іншими слов'янськими літературними мовами (білоруською, російською, польською). Роль білоруської, російської і польської мов у розвитку української літературної мови.

- 4.Періодизація історії української літературної мови. Критерії періодизації (різні трактування періодизації вченими-лінгвістами, такими, як Григорій Левченко, Михайло Жовтобрюх, Павло Плющ, Іван Ющук, Григорій Півторак, Олекса Горбач, Юрій Шевельов та ін.).
- 5.Джерела вивчення історії української літературної мови.
- 6.Фонетичні, лексичні, морфологічні, синтаксичні особливості старослов'янської мови
- 7.Вплив старослов'янської мови на розвиток української літературної мови (загальний огляд).
- 8.Рукописні історичні пам'ятки IX – XI ст.
- 9.Рукописні історичні пам'ятки XI – XIII ст.
- 10.Уживання староукраїнської літературної мови у світському письменстві в різноманітних сферах.
- 11.Загальна характеристика мовної ситуації в Київській Русі. Висвітлення цього питання в працях визначних українських учених (Олекса Горбач, Степан Смаль-Стоцький, Агатангел Кримський, Іларіон Свенціцький, Іван Огієнко, Юрій Шевельов, Євген Тимченко, Леонід Булаховський, Василь Німчук, Григорій Півторак, Іван Ющук).
- 12.Доля українців після розпаду Київської Русі. Захоплення українських земель Литвою і Польщею. Мовна ситуація.
- 13.Утворення (XIVст.) Молдавської держави, у складі якої опинилися Галичина й Буковина. Мовні процеси на цих територіях.
- 14.Літературні мови XIV-перша пол. XVст. Слов'яноруська (церковнослов'янська) і руська (українська ділова) мови, їхні функції.
- 15.Ствердження державності „руської” мови у другому виданні „Литовського статуту”.
- 16.„Судебник” Казимира Ягайловича (1468).
- 17.Особливості мови українських грамот XIV-XVIст., близькість її до розмовного мовлення. Діалектні риси в мові грамот. Наявність у мові грамот архаїчних, книжних огласовок і форм поряд із огласовками й формами живої розмовної мови.
- 18.Виникнення братських шкіл (кінець XVI ст.), складання для них церковнослов'янських граматики, створених за греко-латинськими зразками: „Грамматика словенска язика...” (1586), „Грамматика доброглаголиваго еллинословенского язика” (1591”), „Грамматика словенская” Лаврентія Зизанія (1596), „Грамматика словенския правильное синтагма” Мелетія Смотрицького (1619), Кам'янецька (1638).
- 19.Спроба Івана Ужєвича скласти граматику ділової української мови на південно-західній українській основі (рукописна „Грамматика словенская” (1643,1645), популяризація і зміцнення позицій української літературно-писемної мови.

- 20.Лексикографічні описи церковнослов'янської мови з українськими тлумаченнями („Лексис...” Лаврентія Зизанія (1596), „Лексисъ съ толкованіемъ словенскихъ мовъ просто” невідомого автора, „Лексыконъ словеноросский.” Памва Беринди (1627), „ Синоныма славенороська” (XVIIст.); латино-слов'янські словники (Є.Славинецького, А.Корецького- Сатановського (бл. 1642).
- 21.Мова актово-урядових документів XVI-XVIIст. (зокрема так званих „городських книг”).
- 22.Мова українських літописів першої половини XVII ст. – Львівського, 2-го Київського та Густинського.
- 23.Стилістична строкатість літературної мови XVIIст. – першої половини XVIII ст. Відсутність твердих ustalених норм у межах окремих типів мови.
- 24.Особливості ділової мови другої половини XVII – початку XVIII ст. (листування гетьманської й полкових канцелярій; листування канцелярії Запорозької Січі; акти полтавського й інших „городових урядів”; закарпатський „Урбар” 1771-1774рр.; галицька „Книжиця для господарства” 1768 та ін.);
- 25.Характерні особливості мови „Синопису” І.Гізеля, літописів Самовидця, Самійла Величка, Григорія Граб'янки;
- 26.Мова художньої літератури та публіцистики кінця XVIII ст.: шкільних драм, інтермедій, різдвяних і великодніх віршів, ліричних, пародійно-травестійних і сатиричних віршів мандрівних дяків.
- 27.Виробничо-професійна лексика в мові віршів Климентія Зиновієва-сина.
- 28.Мова віршів Івана Некрашевича.
- 29.Мовотворчість видатного українського філософа, просвітителя, письменника Григорія Сковороди.
- 30.Формування української літературної мови, побудованої на народній основі. Історична роль у цьому процесі південно-східного наріччя і зокрема середньонаддніпрянських говорів.
- 31.Народна основа мови творів І.Котляревського.
- 32.Боротьба в Галичині за літературну мову на народній основі („Русалка Дністровая”).
- 33.Розвиток української літературної мови в період від І.Котляревського до Т.Шевченка. Полеміка навколо питання про право на існування літератури, писаною народною українською мовою.
- 34.«Грамматика малороссийского наречия» О.Павловського (1818). Граматики та граматичні праці першої половини XIXст. (І.Могилянського, Й.Лозинського, М.Лучкая, Й.Левицького).
- 35.Словники української мови першої половини XIXст.
- 36.Правописні системи першої половини XIX ст. в Східній і Західній Україні. 40-ві рр. XIX – початок XX ст.

- 37.Новий етап у розвитку української літератури й української літературної мови у зв'язку з появою „Кобзаря” Т.Шевченка.
- 38.Мовотворчість Т.Шевченка, його погляди на художнє слово.
- 39.Мова поезії та драматургії Т.Шевченка.
- 40.Загальна характеристика розвитку української літературної мови другої половини ХІХ – початку ХХ ст.
- 41.Розширення сфер застосування української літературної мови на Східній та Західній Україні (художня література, проза і публіцистика, театр, наука і школа).
- 42.Українське національне відродження (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.).
- 43.Роль І.Нечуя-Левицького в історії української літературної мови.
- 44.Панас Мирний про історію літературної мови і шляхи розвитку української літературної мови.
- 45.Мовні позиції та мовотворча діяльність Бориса Грінченка.
- 46.Боротьба Івана Франка за єдину українську літературну мову.
- 47.Значення мовотворчості Лесі Українки для розвитку української літературної мови.
- 48.Михайло Старицький, Михайло Коцюбинський, Олена Пчілка про стан і майбутнє єдиної української мови.
- 49.Українська мова в науковій і художній діяльності Михайла Грушевського.
- 50.Агатангел Кримський як історик української літературної мови.
- 51.Праці Івана Огієнка з історії української літературної мови.
- 52.Граматика й словники другої половини ХІХ –початку ХХ ст. Критична оцінка цих граматик і словників.
- 53.Правописні системи другої половини ХІХ – початку ХХст. у Східній та Західній Україні. Боротьба за створення єдиного українського правопису.
- 54.Українська літературна мова за радянських часів
- 55.Найважливіші граматика української мови: „Сучасна українська літературна мова” за ред. Л.А.Булаховського у двох томах (1952); „Курс сучасної української літературної мови” (Б.М.Кулика і М.А. Жовтобрюха, у двох частинах); „Сучасна українська літературна мова” за ред. І.К.Білодіда у п'яти томах. Підручники з української мови для вищих навчальних закладів і шкіл.
- 56.Найважливіші словники радянської доби.
- 57.Доба нової державності української мови. Закон про мови в УРСР (1989 р.). Конституція України (1996р.) про мову (стаття 10).
- 58.Мовні обов'язки громадян України. Українська мова як державна і як рідна в освітній системі, у державному і громадському житті.

7.4. Методические материалы, определяющие процедуры оценивания знаний, умений, навыков и (или) опыта деятельности, характеризующих этапы формирования компетенций.

7.4.1. Оценивание устного опроса

Критерий оценивания	Уровни формирования компетенций		
	Базовый	Достаточный	Высокий
Полнота и правильность ответа	Ответ полный, но есть замечания, не более 3	Ответ полный, последовательный, но есть замечания, не более 2	Ответ полный, последовательный, логичный
Степень осознанности, понимания изученного	Материал усвоен и излагается осознанно, но есть не более 3 несоответствий	Материал усвоен и излагается осознанно, но есть не более 2 несоответствий	Материал усвоен и излагается осознанно
Языковое оформление ответа	Речь, в целом, грамотная, соблюдены нормы культуры речи, но есть замечания, не более 4	Речь, в целом, грамотная, соблюдены нормы культуры речи, но есть замечания, не более 2	Речь грамотная, соблюдены нормы культуры речи

7.4.2. Оценивание экзамена

Критерий оценивания	Уровни формирования компетенций		
	Базовый	Достаточный	Высокий
Полнота ответа, последовательность и логика изложения	Ответ полный, но есть замечания, не более 3	Ответ полный, последовательный, но есть замечания, не более 2	Ответ полный, последовательный, логичный
Правильность ответа, его соответствие рабочей программе учебной дисциплины	Ответ соответствует рабочей программе учебной дисциплины, но есть замечания, не более 3	Ответ соответствует рабочей программе учебной дисциплины, но есть замечания, не более 2	Ответ соответствует рабочей программе учебной дисциплины
Способность студента аргументировать свой ответ и приводить примеры	Ответ аргументирован, примеры приведены, но есть не более 3 несоответствий	Ответ аргументирован, примеры приведены, но есть не более 2 несоответствий	Ответ аргументирован, примеры приведены
Осознанность излагаемого материала	Материал усвоен и излагается осознанно, но есть не более 3 несоответствий	Материал усвоен и излагается осознанно, но есть не более 2 несоответствий	Материал усвоен и излагается осознанно
Соответствие нормам культуры речи	Речь, в целом, грамотная, соблюдены нормы культуры речи, но есть замечания, не более 4	Речь, в целом, грамотная, соблюдены нормы культуры речи, но есть замечания, не более 2	Речь грамотная, соблюдены нормы культуры речи

Качество ответов на вопросы	Есть замечания к ответам, не более 3	В целом, ответы раскрывают суть вопроса	На все вопросы получены исчерпывающие ответы
-----------------------------	--------------------------------------	---	--

7.5. Итоговая рейтинговая оценка текущей и промежуточной аттестации студента по дисциплине

По учебной дисциплине «История украинского литературного языка» используется 4-балльная система оценивания, итог оценивания уровня знаний обучающихся предусматривает экзамен. В зачетно-экзаменационную ведомость вносится оценка по четырехбалльной системе. Обучающийся, выполнивший не менее 60 % учебных поручений, предусмотренных учебным планом и РПД, допускается к экзамену. Наличие невыполненных учебных поручений может быть основанием для дополнительных вопросов по дисциплине в ходе промежуточной аттестации. Обучающийся, получивший не менее 3 баллов на экзамене, считается аттестованным.

Шкала оценивания текущей и промежуточной аттестации студента

Уровни формирования компетенции	Оценка по четырехбалльной шкале
	для экзамена
Высокий	отлично
Достаточный	хорошо
Базовый	удовлетворительно
Компетенция не сформирована	неудовлетворительно

8. Перечень основной и дополнительной учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Основная литература.

№ п/п	Библиографическое описание	Тип (учебник, учебное пособие, учебно-метод пособие, др.)	Кол-во в библиот.
1.	Крижанівська О.І Історія української мови: Історична фонетика / О. Крижанівська. - К.: Ліра-К, 2010. - 248 с	Історична фонетика	50
2.	Буслаев Ф.И. Историческая грамматика русского языка. Синтаксис: монография / Ф.И. Буслаев. - М.: КомКнига, 2006. - 344 с.	монография	10

3.	Тригуб, Л. Г. Историческая грамматика русского языка: Фонетика : учебно-методическое пособие / Л. Г. Тригуб. — Москва : ФЛИНТА, 2015. — 183 с. — ISBN 978-5-9765-2348-7. — Текст : электронный // Лань : электронно-библиотечная система. — URL: https://e.lanbook.com/book/70414 (дата обращения: 18.09.2020). — Режим доступа: для авториз. пользователей.	Учебно-методические пособия	https://e.lanbook.com/book/70414
----	---	-----------------------------	---

Дополнительная литература.

№ п/п	Библиографическое описание	Тип (учебник, учебное пособие, учебно-метод пособие, др.)	Кол-во в библи.
1.	Захарова, Л. А. История русского языка: Историческая грамматика : учебное пособие / Л. А. Захарова, Г. Н. Старикова. — 3-е изд., стер. — Москва : ФЛИНТА, 2017. — 219 с. — ISBN 978-5-9765-1051-7. — Текст : электронный // Лань : электронно-библиотечная система. — URL: https://e.lanbook.com/book/100020 (дата обращения: 23.09.2020). — Режим доступа: для авториз. пользователей.		https://e.lanbook.com/book/100020 0

9. Перечень ресурсов информационно-телекоммуникационной сети «Интернет», необходимых для освоения дисциплины (модуля)

- 1.Поисковые системы: <http://www.rambler.ru>, <http://yandex.ru>,
- 2.Федеральный образовательный портал www.edu.ru.
- 3.Российская государственная библиотека <http://www.rsl.ru/ru>
- 4.Государственная публичная научно-техническая библиотека России URL: <http://gpntb.ru>.
- 5.Государственное бюджетное учреждение культуры Республики Крым «Крымская республиканская универсальная научная библиотека» <http://franco.crimea.lib.ru/>
- 6.Педагогическая библиотека <http://www.pedlib.ru/>
- 7.Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU (РИНЦ) <http://elibrary.ru/defaultx.asp>

10. Методические указания для обучающихся по освоению дисциплины (модуля)

Общие рекомендации по самостоятельной работе бакалавров

Подготовка современного бакалавра предполагает, что в стенах университета он овладеет методологией самообразования, самовоспитания, самосовершенствования. Это определяет важность активизации его самостоятельной работы.

Самостоятельная работа формирует творческую активность бакалавров, представление о своих научных и социальных возможностях, способность вычленять главное, совершенствует приемы обобщенного мышления, предполагает более глубокую проработку ими отдельных тем, определенных программой.

Основными видами и формами самостоятельной работы студентов по данной дисциплине являются: самоподготовка по отдельным вопросам; работа с базовым конспектом; подготовка к устному опросу; подготовка к экзамену.

Важной частью самостоятельной работы является чтение учебной литературы. Основная функция учебников – ориентировать в системе тех знаний, умений и навыков, которые должны быть усвоены по данной дисциплине будущими специалистами. Учебник также служит путеводителем по многочисленным произведениям, ориентируя в именах авторов, специализирующихся на определённых научных направлениях, в названиях их основных трудов. Вторая функция учебника в том, что он очерчивает некий круг обязательных знаний по предмету, не претендуя на глубокое их раскрытие.

Чтение рекомендованной литературы – это та главная часть системы самостоятельной учебы бакалавра, которая обеспечивает подлинное усвоение науки. Читать эту литературу нужно по принципу: «идея, теория, метод в одной, в другой и т.д. книгах».

Во всех случаях рекомендуется рассмотрение теоретических вопросов не менее чем по трем источникам. Изучение проблемы по разным источникам – залог глубокого усвоения науки. Именно этот блок, наряду с выполнением практических заданий является ведущим в структуре самостоятельной работы студентов.

Вниманию бакалавров предлагаются список литературы, вопросы к самостоятельному изучению и вопросы к экзамену.

Для успешного овладения дисциплиной необходимо выполнять следующие требования:

1) выполнять все определенные программой виды работ;

- 2) посещать занятия, т.к. весь тематический материал взаимосвязан между собой и, зачастую, самостоятельного теоретического овладения пропущенным материалом недостаточно для качественного его усвоения;
- 3) все рассматриваемые на занятиях вопросы обязательно фиксировать в отдельную тетрадь и сохранять её до окончания обучения в вузе;
- 4) проявлять активность при подготовке и на занятиях, т.к. конечный результат овладения содержанием дисциплины необходим, в первую очередь, самому бакалавру;
- 5) в случаях пропуска занятий по каким-либо причинам обязательно отрабатывать пропущенное преподавателю во время индивидуальных консультаций.

Внеурочная деятельность бакалавра по данной дисциплине предполагает:

- самостоятельный поиск ответов и необходимой информации по предложенным вопросам;
- выполнение практических заданий;
- выработку умений научной организации труда.

Успешная организация времени по усвоению данной дисциплины во многом зависит от наличия у бакалавра умения самоорганизовать себя и своё время для выполнения предложенных домашних заданий. Объём заданий рассчитан максимально на 2-3 часа в неделю. При этом алгоритм подготовки будет следующим:

- 1 этап – поиск в литературе теоретической информации по предложенным преподавателем вопросам;
- 2 этап – осмысление полученной информации, освоение терминов и понятий;
- 3 этап – составление плана ответа на каждый вопрос;
- 4 этап – поиск примеров по данной проблематике.

Работа с базовым конспектом

Программой дисциплины предусмотрено чтение лекций в различных формах их проведения: проблемные лекции с элементами эвристической беседы, информационные лекции, лекции с опорным конспектированием, лекции-визуализации.

На лекциях преподаватель рассматривает вопросы программы курса, составленной в соответствии с государственным образовательным стандартом. Из-за недостаточного количества аудиторных часов некоторые темы не удастся осветить в полном объеме, поэтому преподаватель, по своему усмотрению, некоторые вопросы выносит на самостоятельную работу студентов, рекомендуя ту или иную литературу.

Кроме этого, для лучшего освоения материала и систематизации знаний по дисциплине, необходимо постоянно разбирать материалы лекций по конспектам и учебным пособиям.

Во время самостоятельной проработки лекционного материала особое внимание следует уделять возникшим вопросам, непонятным терминам, спорным точкам зрения. Все такие моменты следует выделить или выписать отдельно для дальнейшего обсуждения на практическом занятии. В случае необходимости обращаться к преподавателю за консультацией. Полный список литературы по дисциплине приведен в рабочей программе дисциплины.

Подготовка к устному опросу

С целью контроля и подготовки студентов к изучению новой темы вначале каждой практического занятия преподавателем проводится индивидуальный или фронтальный устный опрос по выполненным заданиям предыдущей темы.

Критерии оценки устных ответов студентов:

- правильность ответа по содержанию задания (учитывается количество и характер ошибок при ответе);
- полнота и глубина ответа (учитывается количество усвоенных фактов, понятий и т.п.);
- сознательность ответа (учитывается понимание излагаемого материала);
- логика изложения материала (учитывается умение строить целостный, последовательный рассказ, грамотно пользоваться специальной терминологией);
- рациональность использованных приемов и способов решения поставленной учебной задачи (учитывается умение использовать наиболее прогрессивные и эффективные способы достижения цели);
- своевременность и эффективность использования наглядных пособий и технических средств при ответе (учитывается грамотно и с пользой применять наглядность и демонстрационный опыт при устном ответе);
- использование дополнительного материала (обязательное условие);
- рациональность использования времени, отведенного на задание (не одобряется затянутость выполнения задания, устного ответа во времени, с учетом индивидуальных особенностей студентов).

Подготовка к экзамену

Экзамен является традиционной формой проверки знаний, умений, компетенций, сформированных у студентов в процессе освоения всего содержания изучаемой дисциплины. В случае проведения экзамена студент получает баллы, отражающие уровень его знаний.

Правила подготовки к экзаменам:

- Лучше сразу сориентироваться во всем материале и обязательно расположить весь материал согласно экзаменационным вопросам.
- Сама подготовка связана не только с «запоминанием». Подготовка также предполагает и переосмысление материала, и даже рассмотрение альтернативных идей.
- Сначала студент должен продемонстрировать, что он «усвоил» все, что требуется по программе обучения (или по программе данного преподавателя), и лишь после этого он вправе высказать иные, желательны аргументированные точки зрения.

11. Перечень информационных технологий, используемых при осуществлении образовательного процесса по дисциплине (модулю) (включая перечень программного обеспечения и информационных справочных систем (при необходимости))

Информационные технологии применяются в следующих направлениях:
оформление письменных работ выполняется с использованием текстового редактора;

демонстрация компьютерных материалов с использованием мультимедийных технологий;

использование информационно-справочного обеспечения, такого как: правовые справочные системы (Консультант+ и др.), онлайн словари, справочники (Грамота.ру, Интуит.ру, Википедия и др.), научные публикации.

использование специализированных справочных систем (электронных учебников, справочников, коллекций иллюстраций и фотоизображений, фотобанков, профессиональных социальных сетей и др.).

OpenOffice Ссылка: <http://www.openoffice.org/ru/>

Mozilla Firefox Ссылка: <https://www.mozilla.org/ru/firefox/new/>

Libre Office Ссылка: <https://ru.libreoffice.org/>

Do PDF Ссылка: <http://www.dopdf.com/ru/>

7-zip Ссылка: <https://www.7-zip.org/>

Free Commander Ссылка: <https://freecommander.com/ru>

be Reader Ссылка: <https://acrobat.adobe.com/ru/ru/acrobat/pdf-reader.html>попо

Gimp (графический редактор) Ссылка: <https://www.gimp.org/>

ImageMagick (графический редактор) Ссылка: <https://imagemagick.org/script/index.php>

VirtualBox Ссылка: <https://www.virtualbox.org/>

Adobe Reader Ссылка: <https://acrobat.adobe.com/ru/ru/acrobat/pdf-reader.html>

Операционная система Windows 8.1 Лицензионная версия по договору №471\1 от 11.12.2014 г.

Электронно-библиотечная система Библиокомплектатор

Национальная электронная библиотека - федеральное государственное бюджетное учреждение «Российская государственная библиотека» (ФГБУ «РГБ»)
Редакция Базы данных «ПОЛПРЕД Справочники»
Электронно-библиотечная система «ЛАНЬ»

12. Описание материально-технической базы, необходимой для осуществления образовательного процесса по дисциплине (модулю)

- компьютерный класс и доступ к сети Интернет (во время самостоятельной подготовки)
- проектор, совмещенный с ноутбуком для проведения лекционных занятий преподавателем и презентации студентами результатов работы
- раздаточный материал
- методические материалы к практическим занятиям, лекции (рукопись, электронная версия), дидактический материал для студентов (тестовые задания, мультимедийные презентации).